Hakikat Yolcusu

SELMÂN-I FÂRİSÎ

Radiyallahu Anhu

سَلْمانُ مِنَّا اَهْلَ الْبَيْتِ

"Selmân bizdendir.
Bizim Ehl-i Beytimiz'dendir."
(İbn Sa'd, *Tabakat*, IV, 83)

"Eğer toprak yemeyi becerebilirsen onu ye de iki kişiye dahi olsa emir olmaktan kaçın. Mazlumun ve sıkışık durumdaki kimselerin duasından sakın. Çünkü onların duaları ile Allah Teâlâ arasında perde yoktur."
Selmân-ı Fârisî (ra)
(İbn Sa'd, Tabakât, IV, 100)

Adı	Selmân-ı Fârisî
Anlamı	Barış içinde olan, selamete eren, huzurlu
Künyesi	Ebû Abdullah/*Abdullah'ın babası*
Lakabı	Mevlâ Resûlullah/ Resûlullah'ın hizmetkarı
Baba Adı	Buzehmeşan b. Mürselan
Anne Adı	Tespit edilemedi.
Kabilesi	Abü'l-Mülk/İsfehan/İran
Doğum Yeri	Ramahürmüz/İran
Doğum Yılı	N.Öncesi, 34/ Miladî, 576
İslam'a Girişi	Hicretin ilk günleri
Sohbet Süresi	11 yıl
Rivayeti	60
Savaşları	Hendek, Hudeybiye, Mekke Fethi vs.
Görevleri	Kadisiye ve Medain valiliği
Vefat Yeri	Selmân-ı Pâk Kasabası/Bağdat/Irak
Vefat Yılı	Hicrî, 36/ Miladî, 656
Vefat Yaşı	80

Hakikat Yolcusu
SELMÂN-I FÂRİSÎ
(Radiyallahu Anhu)

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah'a, Salat ve Selam yolumuzun yegâne rehberi olan Efendimiz'e (sas), binlerce selam bu topraklara iman tohumunu eken ashâb-ı kirâm efendilerimize ve yine binlerce selam ashâbın sevgisi ve sevdası ile yollara düşen siz kardeşlerimin üzerine olsun.

Mardin gibi güzel, tarihî ve İslâmi bir şehirde, 'Hakikat Yolcusu' olan Selmân-ı Fârisî'yi anlamayı bizlere nasip ettiği için Rabbimize ne kadar şükretsek azdır.

Selmân-ı Fârisî'nin ayak izlerinin burada olmasından mıdır nedir bilmiyorum; ama Mardin, tarih boyunca her daim bir selam, esenlik ve barış şehri olmuştur. Hicretin 19. yılında yani miladî 640'da [1] İslâm'a teslim olurken de barış yolu ile teslim olmuş, o günden sonra Emeviler, Abbasiler, Selçuklular, Artuklular ve nihayet Osmanlılar döneminde de hep barış kenti olmuş, İslâm'ın engin hoşgörüsü ve müsamahası ile Ermeniler, Süryaniler, Kürtler, Araplar, Hıristiyanlar, Müslümanlar; etnik ve dini unsur olarak ne varsa hepsi İslâm'ın barış dağıtan mesajları altında yaşamışlardır ve halen yaşamaya devam ediyorlar. Rabbim bu güzelliği ve cihana örnek olacak bu modelliği son güne kadar da inşallah bu topraklarda yaşatsın.

Mardin'de Sahâbe İzleri

Anadolu'nun dört bir tarafında olduğu gibi Mardin'de de ashâbın ayak izleri oldukça fazladır. Hicretin 19. yılı, Efendimiz'in (sas) vefatının üze-

[1] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, I, 204.

rinden daha 8 yıl geçmeden buralara gelen İslâm ordusunun 4000 ila 8000 arasında sayısı vardı; komutan İyâd b. Ğanem'di; en az üçte biri sahâbe olan o ordu Mardin'e de İslâm'ın mesajlarını ulaştırmışlardı.[2] İlk olarak Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın komutasındaki ordu Antakya'yı/Hatay'ı fethetti; sonra İyâd b. Ğanem'in komutasındaki ordu Urfa'yı fethetti. Daha sonra İyâd b. Ğanem, el-Cezire fetihlerine başladı ve birçok yer İslâm ile tanıştı. O bölgedeki fetih hareketlerinde İslâm orduları önce Nusaybin'e ulaştı.[3] O günkü adı ile Nasibîn'e...

Bir müddet sonra, Hz. Ömer, bölge komutanı olan Sa'd b. Ebî Vakkas'a bir mektup yazarak Abdullah b. Abdullah b. Itban el-Ensârî'yi Nusaybin'e gönderdi. [4] Abdullah b. Abdullah'ın bir müddet orada ikamet edip, oradan İsbehan'a gittiği söylenir. [5]

Allah Resûlü'nün sırdaşı olan meşhur sahâbî Huzeyfe b. Yemân el-Absî'nin de el-Cezire fethi sırasında Nusaybin'e geldiği, orada bir müddet ikamet edip, oradan bir hanım ile evlendiği kaynaklarımızda aktarılır. [6]

Nahle Vadisi'nde Nusaybinli Cinler

Nasibîn ya da Nusaybin; biraz sonra hayatını anlamaya çalışacağımız Selmân-ı Fârisî'nin de hakikat yolculuğunun duraklarından biridir. Bu tarihî şehrin ismini, biz siyer kaynakları içerisinde birkaç önemli hadisede görüyoruz. Onlardan biri, Efendimiz'in (sas) Taif yolculuğunun dönüşündedir. Nübüvvetin 10. yılı Efendimiz (sas) tebliğ ve davet için Taif'e gitmiş; orada taşlanmış kan revan içerisinde kalmış, kalbi kırık ve mahzûn bir halde yanında evlatlığı Zeyd b. Hârise ile birlikte önce Ninovalı Addas'ın çalıştığı üzüm bahçesinde biraz dinlenmiş, o kısacık zaman diliminde Addas'ın yüreğine iman tohumunu ekmiş, oradan Mekke'ye doğru yola koyulmuştu.[7]

[2] Vâkıdî, *Fütûhû'ş-Şam*, II, 89.
[3] Belâzürî, *Fütûhu'l-Büldân*, I, 204.
[4] İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 1082,1083.
[5] Ebû'ş-Şeyh, *Tabakâtu'l-Muhaddisin bi İsbehan*, I, 289.
[6] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, I, 706.
[7] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 78-79.

Mekke'ye doğru dönerlerken, Nahle vadisi denen yere geldiklerinde, Allah (cc) bir grup cin göndermişti Efendimiz'e... Âdeta bu, şu mesajı taşıyordu: "Eğer insanlar sana inanmazlarsa ey Muhammed! Üzülme Allah (cc) sana katından başka varlıkları gönderir!" O cinler gelip orada iman edeceklerdi. Sayıları muhtelif, 7 ila 9 arasında olduğu söylenir. Efendimiz (sas) kendisine gelip, iman eden o cinlere nereden geldiklerini sorar, onlarda Nasibîn'den/ Nusaybin'den geldiklerini söylerler. [8]

İbn Ebî'd-Dünya şöyle bir rivayet aktarır: "Efendimiz (sas) o zor zamanlarda gelip kendisine iman eden Nusaybinli cinlerden çok memnun olmuş ve onlara dua etmişti." Yapılan o nebevî dua, Mardin'deki bereketin en önemli sebebidir. Ne demişti Efendimiz: **"Ben onları görecek seviyeye kadar yükseltildim ve yağmurlarının bol, ağaçlarının dolgun ve nehirlerinin sürekli akması için dua ettim."**[9]

İşte bu topraklardaki bereketin kaynağı Nübüvvetin 10. yılında kan ve revan içerisinde, kalbi kırık bir halde Efendimiz'in (sas) yaptığı o duadır. O duanın bir tecellisidir ki Mardin kan dökülmeden İslâm'a teslim olmuş, barış yolu ile fethedilmiştir.

Mardin'in Fethi

Meşhur tarihçimiz Vakıdî, *Fütûhu'ş-Şam* adlı eserinde Mardin'in fethine sayfalar ayırır. Oldukça geniş anlatılan o bahsi, biraz özetleyerek aktaralım: O günler Mardin'e Hıristiyanlar hâkim, zaten oralar Bizans yönetimine dâhildir. Mardin'in meliki Arsus b. Carus'tur. Arsus'un, Mariye isminde bir kızı vardır. Mariye'nin, gayri meşru yoldan bir keşişten, erkek bir çocuğu olur. Duyulmasın diye bu çocuğu bir yerlere bıraktırır; bebeği askerler görür ve onu Musul'a gönderirler. Çocuğun sağ yanağında siyah bir ben, sağ kulağının altında da biraz et fazlalığı vardır. Çocuğu bölge valilerinden biri yanına alır ve onu evlatlık edinir. Aradan yıllar geçer çocuk büyür Amuda ismini alır. Amuda'nın babalığı olan vali, ittifaklarını güçlendirmek için Mar-

[8] İbn Hişâm, *es-Sîre*, II, 79.
[9] İbn Ebî'd-Dünya, *el-Hevâtif*, s. 79-80.

din meliki Arsus'un kızı Mariye'yi, yaşça büyük olmasına rağmen evlatlığı Amuda'ya, yani öz annesini oğlu için ister; çünkü kimseler bilmemektedir işin aslını; Arsus da kızını verir. Birbirlerini hiç görmeyen Mariye ve Amuda için bir nişan yapılır ve o günler İslâm orduları Mardin'in yakınlarına gelirler. Önce Amuda'nın memleketine girilir ve Amuda esir alınır. Mariye nişanlısını, aslında öz oğlunu kurtarmak için bir plan yapar ve babasına bu planı söyler. Plan şudur: Gidecek İslâm ordularının içerisine, bir rüya gördüğünü söyleyecek. Rüyasında "İsa-Mesih'i gördüm; git Müslüman ol dedi, ben de Müslüman olmaya geldim" diyecek sonra bir grup İslâm askerini alıp Mardin kalesine getirecek, onları rehin alarak nişanlısı Amuda'nın serbest bırakılması şartını ileri sürecekti. Mariye'nin babası çok riskli olmasına rağmen kızına bu planını yerine getirmesine müsaade edecekti. Mariye bir grup askerle beraber İyâd b. Ğanem'in bulunduğu yere gidecekti. İyâd'ı görür görmez saygı göstermek amacı ile secdeye kapanacaktı. Ama İyâd b. Ğanem buna müsaade etmeyecek, secdenin sadece Allah'a yapılacağını söyleyecekti. Bundan etkilenen Mariye, İyâd'a geliş amacını söyleyecek, güya gördüğü rüyayı anlatacaktı. Mariye sözlerini bitirince, İyâd b. Ğanem diyecekti ki: "Ben de bu gece bir rüya gördüm, onu sana anlatmak istiyorum. Ben de Peygamber Efendimiz'i rüyamda gördüm, bana senin gerçek niyetini anlattı ve bana kimselerin bilmediği bir sır verdi." Mariye dehşete düşecek ve büyük bir merak ile o sırrın ne olduğunu soracaktı. İyâd b. Ğanem, sözlerine şöyle devam edecekti: "Amuda senin nişanlın değil, senin keşişten olan oğlundur; öz evladındır." Bu söz üzerine Mariye, söyleyecek hiçbir şey bulamayacak ve Amuda'yı görmek isteyecektir. Amuda getirilecek; yanağındaki benden, sağ kulağının altındaki etten Mariye oğlunu tanıyacak, yıllar sonra anne, çocuğuna böyle bir hadise ile kavuşacaktı. Mariye ve oğlu orada Müslüman olacaklardı ve Mariye, İslâm askerlerine yardım sözü verecekti. Orada İyâd b. Ğanem ile Mariye bir plan yapacaklar ve sağlam Mardin kalesi böylece içten fethedilecek; kan dökülmeden Mardin İslâm'ın şehri olacaktı. Amacı toprak fethi değil, yürek ve gönül fethi olan İslâm askerleri, bunun âleme ilanı adına, Mariye ve oğlu Amuda'yı, Mardin'in ilk İslâm valileri olarak atayacaklardı. Bu da İslâm'ın bir güzelliği, fetih anlayışının bir işaretidir. Amuda

yıllarca bu görevi yerine getirecek, ondan sonrada başka nice valiler gelecekti. İşte Mardin'in İslâm şehri olması böyle olmuştur. [10]

Selmân-ı Fârisî'nin Hakikati Bulma Yolculuğu

Gelelim İslâm'dan yıllar önce bu topraklara kokusunu, ayak izlerini bırakan Selmân-ı Fârisî'ye... Selmân-ı Fârisî'yi anlatmak gerçekten kolay değil, meseleye sadece yaşadığı bereketli hayat çerçevesinden baksanız bile birkaç saat onu anlatmaya yetmez. Çok uzunca bir hayat hikâyesi var Selmân'ın; daha doğru bir ifade ile hakikat arayışının tarihi var elimizde... O öyle bir hayat yaşamıştır ki bazı kaynaklarımız böyle bir hayat ancak 150 yıla, hatta bazıları 250 yıla, 350 yıla sığar demişler ve Selmân'ın yaşını 150, 250, hatta 350 arasında göstermişlerdir.[11]Ancak İmam Zehebî'nin İbn Ebî Hâtim'den rivayet ettiği üzere Hicaz'a geldiğinde yaşı 40'lara, vefat ettiğinde yaşı 80'lere merdiven dayamıştı.[12] Bu ifadeden de şunu rahatlıkla anlıyoruz ki Selmân-ı Fârisî'nin en az 25 yılını hakikate ulaşmak için harcamış, aynen Hz. Yusuf gibi bir hayatın sonunda da istediğini elde etmiştir.

Selmân-ı Fârisî, kendi ağzından Efendimiz'e (sas) ve bir grup sahâbîye anlattığı, o anlatırken de başta Efendimiz'i (sas) ve sahâbeyi gözyaşları içerisinde bırakan bir hikâyesi var ki o hikâye hakikat adına nasıl bir bedel ödediğini bizlere göstermektedir. Bu rivayeti bizzat Selmân-ı Fârisî'den duyan İbn Abbâs bize nakletmektedir. Selmân-ı Fârisî, anlattıkça orada bulunanlar bu hakikat savaşçısı yiğit insanın ödediği bedele hayran olmuşlardı.[13] Bir insan nasıl bunca bedeli ödeyebilir; bu çok farklı bir şey. Çıkar savaş meydanına savaşabilirsiniz, yeri gelir malınızı, mülkünüzü, evladınızı inandığınız dava uğruna feda edebilirsiniz. Ama bir ömür hakikati aramak, bir ömür hakikati bulmak için bedel ödemek, bir ömür hakikatin aşkı ile yanıp tutuşmak çok farklı bir şey; işte Selmân'ın hikâyesi böyle bir hikâye...

[10] Vakıdî, *Fütûhu'ş-Şam*, II, 108-114.
[11] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 748.
[12] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, III, 340; İbn Ebî Hâtim, *İlelü'l-Hadis*, II, 139; İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 748.
[13] Heysemî, *Mecmâu'z-Zevâid*, IX, 336; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 510-515; İbn Hacer, İbn Hacer, *el-İsâbe*, II, 748-749.

Efendimiz (sas) Kubâ'ya varıp, çok coşkulu bir topluluk tarafından karşılaşınca, Yahudiler oldukça telaşlanmış, Yesrib'deki üstünlüklerini kaybetmenin korkusunu yaşamaya başlamışlardır. Bir Yahudi, büyük bir öfke ile Benû Kurayza mahallesindeki bir hurma bahçesine girmiş, bahçenin sahibi olan diğer Yahudiye olan-biteni anlatmaya başlamıştı. O anlattıkça, o anda ağacın tepesinde olan Selmân'ın ayakları titremeye başlamış: "Vallahi! Bu o..." demişti. "Bu beklediğim peygamber, bu hakikat yolunun muallimi" diye içinden geçirmişti. O kadar heyecanlanmıştı ki neredeyse ağaçtan düşecek gibi olmuş, hemen aşağı inmiş, efendisine bir şeyler sormuş, ama zaten sinirleri gerilen efendisi onu tersleyerek işinin başına göndermişti. Derken Selmân bir yolunu bulmuş ve bir miktar hurma alarak Kubâ mahallesinde olan Efendimiz'i (sas) ziyaret etmeye gitmişti. Uzaktan Efendimiz'i (sas) görünce acaba bu O mu demişti? Büyük bir heyecan ile Efendimiz'in (sas) huzuruna geldiğinde elindeki hurmaları ona uzatmış, bunların sadaka hurmaları olduğunu söylemişti. Efendimiz (sas): "**Ben yemeyeyim; ama arkadaşlarıma ikram edebilirsin**" demişti. Selmân öğreneceğini öğrenmişti. O hakikat arayışında bu bilgiye vakıf olmuştu. Gelecek son elçi hakkında üç bilgisi vardı. "O sadaka kabul etmez, o kendisine ikram edilen hediyeleri geri çevirmez, onun sırtında nübüvvetin bir işareti olarak bir mühür, bir iz vardır." Şimdi Selmân bu bilgilerden birini doğrulatmıştı, geriye diğer ikisi kalmıştı. Aradan bir müddet geçince, Efendimiz (sas) Kubâ'dan Medine'ye gitmiş; orada Mescidini inşa etmiş, Muhacir ve Ensar kardeşliğini tesis etmişti. Selmân-ı Fârisî yine bir fırsatını bulmuş ve bir tabak hurma ile Efendimiz'in (sas) huzuruna gelmişti. Hurmaları takdim ederken: "Bunları size hediye olarak getirdim" demişti. Efendimiz (sas) Selmân-ı Fârisî'nin hediyelerini kabul etmiş, o hurmalardan bir tanesini almış, diğerlerini kendi elleri ile yanında bulunan sahâbeye ikram etmişti. Selmân-ı Fârisî, yanındaki bilgilerden bir tanesini daha doğrulatmıştı. 'O sadaka yemez, ama hediyeleri geri çevirmezdi' aynen bu iki bilgiye şahit olmuştu.

Selmân-ı Fârisî'nin zihninde sadece bir bilgi kalmıştı; acaba sırtında nübüvvet mührü var mıydı? Aradan bir müddet geçti. O günlerde, bir sahâbî vefat etmişti. Kaynaklarımızda vefat eden sahâbînin kim olduğu belirtilmiyor, ancak ilk günler olduğu için ya Es'ad b. Zürâre ya Osman b. Maz'ûn olabilir.

O anlarda Efendimiz (sas) Bakî Kabristanlığı'ndadır. Selmân-ı Fârisî de oraya gidecektir. Amacı Efendimiz'in (sas) mübarek sırtını görmek, söylenen mührün olup olmadığına şahit olmaktı. Birkaç hamle yaptı, ama göremedi, Efendimiz (sas), Selmân-ı Fârisî'nin niyetini anladı; o anda oturduğu yerden tam kalkarken sırtındaki gömleği/ridası biraz açıldı ve mübarek sırtındaki iz göründü. Selmân-ı Fârisî o anda kendinden geçti: "Evet, O sensin!" diyerek Efendimiz'in (sas) mübarek sırtına bir öpücük kondurdu. O anda, orada Efendimiz'in (sas) ellerinden tuttu: "Ne olur Ya Resûlullah! Bana nasıl iman edeceğimi söyle, ne yapayım?" dedi. Sahâbe bu sahneyi izliyor, İranlı Selmân-ı Fârisî'nin, kendine özgü şivesi ile Efendimiz'in (sas) söylediği şehadet cümlesini Arapçası ile söyleyerek iman ediyordu. Efendimiz (sas) Selmân-ı Fârisî'nin bu iştiyakını görünce onda farklı bir şeylerin olduğunu anlıyor;yanına oturtuyor ve: **"Anlat bakalım neler oldu, neler yaşadın, buraya nasıl geldin?"** diye soruyordu. Selmân-ı Fârisî başlıyor anlatmaya; hatta bazı tarihî rivayetler şöyle bir ayrıntıyı bizlere aktarırlar: "Efendimiz (sas) Selmân-ı Fârisî'nin Arapçasını tam olarak anlayamayınca sahâbeden Farsça bilen birini çağırtıyor, ona konuşmayı tercüme ettiriyordu."[14] Selmân-ı Fârisî, o acıklı ve mücadele dolu hayatını anlattıkça, Efendimiz de sahâbe de gözyaşları içerisinde bunu dinliyorlardı.

Selmân diyordu ki: "Ya Resûlullah! Ben İran'ın İsfahan şehrinin Cayy kasabasında doğmuşum. İsmim Mabih b. Büzehmeşan'dır."

Ona Selmân ismini veren Efendimiz'dir. Bu ismi aldıktan sonra kendisine soyunu soranlara "Ben, Selmân b. İslâm'ım" demiştir.[15] Yani İslâm'ın oğlu Selmân demiştir.

Hakikati Elde Etmek Bedel İster

Selmân-ı Fârisî devam ediyor: "Ya Resûlullah babam Mecûsî idi. Ben de böyle bir dinin içerisinde doğup, büyüdüm. Babam o şehrin lideri idi. Beni de ateşgede yani ateşin oğlu yapmıştı. Görevim, dinimizin sembolü

[14] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, III, 338.
[15] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 510; İbn Hacer, İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 748.

olan o ateşi söndürmemek, sürekli yanmasını sağlamaktı. Babam da ailem de şehir halkı da beni çok severdi. Benim üzerime çok titrerlerdi. Beni her şeyden sakınırlardı. Ama ben bir türlü rahat değildim. Bizi yaratan, yaşatıp gözeten Allah'ın, Mecusilik gibi basit bir din değil, bunun daha ötesinde bir şeyler bizden istediğini hep düşünüyor duruyordum. Ben böyle bir halde iken şehrimizde var olan sayıları bir elin parmaklarını geçemeyen Hıristiyanlar ile tanıştım. Onlara ait bir kilise vardı. O kilise de biraz onların ibadetlerini seyrettim. Bizden daha iyi halde olduklarını görünce, onlara yakınlaştım ve dinleri hakkında bilgi almaya başladım. Çok fazla bir şeyler bilmiyorlardı. Bir müddet sonra orada bulunan kilisenin papazına bu dinlerinin asıl merkezinin neresi olduğunu sordum. Suriye'de bana bir kilise olduğunu söylediler. Ben karar vermiştim, oraya gidecek ve orada işin kaynağından bu dini öğrenecektim. Babam benim bu halimi anladı ve benim gitmeme engel olmak için beni bir yere hapsedip, bağladı. -Hakikat uğruna Selmân daha o günlerde ve işin başında bedel ödemeye başlamıştı. Hakikat böyleydi, pahalıydı, bedel isterdi. Ama ona âşık olanlar o bedeli gözlerini kırpmadan her zaman ödemeye hazırlardı.- Günler böyle geçip giderken bir gün yolunu buldum ve hapsedildiğim evden kaçtım. O anda öğrendim ki bir kervan Suriye'ye/Şam'a doğru hareket ediyor. Onların içerisine dahil oldum ve Suriye'ye gidip, o söylenen kiliseyi buldum. Kilisenin rahibine neden geldiğimi anlattım ve bu dini daha fazla öğrenme arzumu söyledim. Rahip beni kabul etti ve orada Hıristiyanlığı öğrenme adına o rahibin hizmetine girdim. Ancak zaman geçince gördüm ki hizmet ettiğim Rahip çok kötü birisidir. O, insanları sadaka vermeye teşvik ediyor, fakat topladığı bu sadakaları yerlerine sarf etmeyerek kendisi için biriktiriyordu. Bu ahlaki hastalığı görünce çok üzüldüm ama beklemekten başka yapacak bir şey yoktu bende bekledim. Bir müddet sonra bu rahip öldü. İnsanlar fevc fevc o rahibin cenazesine geliyorlar, ona methiyeler diziyorlardı. O anda o insanlara dedim ki "Sizin öve öve bitiremediğiniz bu adam, sizlerden insanlara dağıtmak için topladığı malları kendisi için biriktiriyor, dağıtmıyordu." İnsanlar benim bu sözlerime çok kızdılar ve benim yalan söylediğimi iddia ettiler. Onlara söylediklerimin yalan değil, doğru olduğunu söyledim ve o rahibin paraları sakladığı yeri onlara gösterdim. O rahip tam yedi büyük küpü ağzına kadar doldurmuştu. İnsanlar bunu görünce bana hak verdiler ve beni

sevmeye başladılar. Bir müddet sonra o rahibin yerine gerçekten zühd ve takva sahibi başka bir rahip geçti. Ondan çok istifade ettim. Bana çok şey öğretti. Ama o da hastalanıp yatağa düştü. Öleceğini anlayınca kendisine, vefatı sonrası nereye gideceğimi sordum. Bana Musul'da bir kilise ve oranın Rahibi olan zatı önerdi. O vefat edince bende Musul'a gittim. O kiliseyi ve o rahibi bulup, ona talebe oldum. Bir müddet de orada kalınca o zat da ölüm döşeğine düştü. Ona da aynı soruyu sordum, o da bana Nusaybin'de bir rahibi tavsiye etti ve ben Musul'dan sonra Nusaybin'e gidip, o rahibi buldum. Nusaybin'deki rahibin yanında bir müddet kaldıktan sonra, onun da ölüm döşeğinde yattığını görünce bu sefer ona da aynı soruyu sordum. Bu rahip bana kendi itikatlarında olan tek bir kimseyi tanıdığını ve onun Rum diyarında, Ammuriye'de -yani Afyon, Emirdağ civarında- bulunduğunu söyledi. O ölünce ben de Ammuriye'ye gittim. Ammuriye'de bir müddet, kaldıktan sonra burada yanında kaldığım rahibin ölümünün yaklaştığını hissettim, ondan da kime tabi olacağım konusunda vasiyette bulunmasını istedim. Bu rahip artık şu an yeryüzünde tabi olunabilecek bir kimsenin var olduğunu bilmediğini söyledi ve şöyle ekledi: "Ancak bir peygamberin gelmesi yakındır. O, İbrâhim'in dini üzere gönderilecek ve kavminin arasından hicret edip, içinde hurma bahçeleri olan iki harra -yani iki yanardağ- arasındaki bir yere gidecektir. Onun peygamber olduğunu belirten alâmetleri vardır: O, hediye edilen şeyleri yer, sadaka olarak hiçbir şeyi kabul etmez. İki omuzu arasında da nübüvvet mührü bulunmaktadır. Görünce onu tanırsın. O ülkeye gidip ona katılmayı başarabileceğine inanıyorsan bunu yap!"

Ben burada bir müddet kaldıktan sonra, Kelb kabilesinden bir tüccarla karşılaştım. Ondan, ülkesi hakkında bilgi aldım ve bahsedilen nebinin bu bölgedeki bir yerden çıkması gerektiğine kanaat getirerek, kendisi ile bir ücret karşılığında anlaştım. Benim bu teklifimi kabul eden Kelbli Arap, beni de yanına alarak Hicaz'a doğru yola çıktık. Ancak, Vadi'l-Kurâ'ya geldiğimizde bu kimse bana ihanet etti ve beni bir köle olarak Yahudi bir tüccara sattı. Ve Vadi'l-Kurâ'da, oranın hurmalıklarını görünce burayı sizin geleceğiniz yer olduğunu zannettim. Özgürlükten köleliğe düşmüştüm, ama size kavuşmanın heyecanı bana her şeyi unutturmuştu. Bir müddet orada kalınca efendim olan Yahudi beni amcasının oğlu olan Kureyzaoğulları'ndan Osman b.

Eşhel isimli bir kimseye sattı; o da beni alarak buraya yani Yesrib'e getirdi. Ben buraya yani Medine'ye gelince sizin buraya hicret edeceğinize artık tam kanaat getirerek beklemeye başladım. İşte şimdi karşınızdayım Ya Resûlullah" dedi.[16]

O ağlıyor, Efendimiz (sas) ağlıyor, sahâbe ağlıyordu... Bir ömür hakikat uğruna harcanan bir hayat herkesi hayran bırakıyordu.

İman Yolunda

Selmân-ı Fârisî, Müslüman olmuştu; ama halen yanında kaldığı Yahudi'nin kölesi idi. Köle olduğu için Bedir'e, Uhud'a katılamamıştı. Ama Uhud'un arkasından, artık dayanılmaz bir hal alan kölelikten kurtulmanın yollarını aramıştı. Efendimiz (sas) de bir an önce Selmân-ı Fârisî 'nin, Müslümanların arasına katılmasını istiyordu. Bunun içinde Selmân'a bir gün: **"Git efendin ile konuş, onunla bir antlaşma yap ve özgürlüğüne kavuş!"** demişti. [17] Selmân-ı Fârisî efendisine gitti. Yahudi efendisi böyle bir talep le karşısına gelen Selmân-ı Fârisî'ye çok ağır şartlar ileri sürdü. Bu şartlar öyle ağırdı ki ödenmesi yerine getirilmesi pek mümkün değildi. Ne istemişti Selmân'dan? Üç yüz hurma fidanı temin edip dikmek ve bunların hepsinin tutmasını sağlamak; eğer biri tutmazsa bir daha ekmesi üzerine söz almak; ayrıca kırk ukıyye (1600 dirhem) altın...

Bu şartları Efendimiz (sas) duyunca çok falan demeyecek, Selmân-ı Fârisî gibi bir cevheri keşfettiği için, onun İslâm'a kazandırılması için elinden geleni yapacaktı. Bunun üzerine Resûlullah (sas), sahâbîlere: **"Kardeşinize yardım edin."** diyecekti. Sahâbîler güçleri miktarınca fidan temin ederek üç yüz tane fidanı toparlayarak ona verdiler. Her bir sahâbî gücü nispetinde hurma fidanı verdi. İslâm toplumu böyleydi. Resûlullah (sas), Selmân-ı Fârisî'ye: **"Selmân, git çukurlarını kaz. Fidanları dikmeye sıra geldiği zaman onları sen dikme, bana haber ver. Onları kendi ellerimle yerlerine koyayım."** dedi. Neden? Çünkü Efendimiz (sas) Yahudi'nin şartını biliyordu. Tüm fi-

[16] Heysemî, *Mecmâu'z-Zevâid,* IX, 336; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 510-515; İbn Hacer, *el-İsâbe,* I, 748, 749.

[17] İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe,* II, 512, 513.

danlar tutacak, yoksa bir daha diktirirdi. Selmân-ı Fârisî, çukurların kazılma işini sahâbîlerin yardımıyla bitirdi. Daha sonra Resûlullah'a (sas) haber verildi, Efendimiz (sas) bahçeye giderek bütün fidanları dua ederek yerine koydu.[18] Bu fidanlardan hiçbir tanesi kurumayacak ve hepsi de tutacaktı.

Aradan bir müddet geçtikten sonra, Resûlullah'a, (sas) ya hediye ya bir savaş ganimeti olarak yumurta büyüklüğünde bir altın gelmişti. O altın Efendimiz'in (sas) eline ulaşır ulaşmaz, Selmân-ı Fârisî'yi yanma çağırarak, efendisine ödemesi gereken kırk ukıye altını verebilmesi için, ona o altını verdi. Selmân-ı Fârisî, (ra): "Ya Resûlullah! Bu benim ödemem gereken miktarı karşılar mı?" dedi. Rasûlüllah (sas) ona: **"Ey Selmân! Allah inşallah onunla senin borcunu karşılayacaktır"** dedi. Selmân-ı Fârisî, (ra) şöyle demektedir: "Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki o altın tam kırk ukiyeye denk geldi ve onunla ödemem gereken miktarı ödedim."[19] Artık böylece Selmân-ı Fârisî, (ra) hürriyetine kavuşmuş, kölelikten kurtulmuştu.

Selmân kölelikten özgürlüğe yürüyüp Suffa'ya gelip dâhil olduğunda Efendimiz (sas) onu abidliği ve zahitliği ile meşhur Ebu'd-Derda ile kardeş kılacaktı.[20] Onların kardeşlikleri bambaşka idi; birbirlerini öyle seviyorlardı ki niceleri onların bu sevgisine hayran hayran bakıyorlardı.

Selmân Bizdendir, Bizim Ehl-i Beytimizdendir

Selmân-ı Fârisî Hicretin 5. yılı özgürlüğüne yeni kavuştuğu günlerde, Mekkeliler ve Yahudiler başta olmak üzere bölgedeki tüm Arap kabilelerinin ortaklaşa büyük bir ordu hazırlayarak Medine'ye saldırı yapmak istediklerinin haberi ulaşır. Efendimiz (sas) bu büyük ordu ile nasıl savaş yapılacağını istişare etmeye başlar. Sahâbe farklı farklı görüşler söylerler. Selmân-ı Fârisî de görüşünü beyan eder, der ki: "Ya Resûlullah! Biz İranlılar eğer sayıca bizden çok bir düşman ordusu ile savaşmak durumunda kalırsak, mevzilerimizin önüne hendekler kazıp, onlara karşı savunma yapardık. Biz de böyle ya-

[18] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 90,91; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 512, 513.
[19] Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nübelâ*, III, 313.
[20] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 96; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 513.

pabiliriz." [21] Efendimiz (sas) bölgede pek bilinmeyen bu savunma tekniğini kabul eder. Medine'nin o gün için tek giriş kapısı olan iki dağ arasındaki -ki bu mesafe yaklaşık 5.5 km'dir- hendek kazılmasına karar verilir ve 3000 kişilik ordu 30'arlı gruplara ayrılarak başlanır kazmalar vurulmaya... Uzunluğu 5.5 km, bazı kaynaklarda 2.5 km diye de geçer. Genişliği 9 metre, derinliği 4.5 metre... [22] Sahâbenin bu din için nasıl bedeller ödediğini anlayabileceğimiz bir tablodur bu...

Efendimiz (sas), hendek kazımı için grupları kurarken tüm muhacir ve ensâr grupları isterler ki bu fikrin sahibi olan Selmân-ı Fârisî kendileri ile beraber olsun. Herkes Selmân bizdendir deyip, onu kendi taraflarına çekmeye çalıştılar. İşte o anda Efendimiz (sas) Selmân'ın duyunca sevinçten âdeta kendinden geçeceği çok büyük bir müjdeyi verecek ve aslen İranlı ve Fars olan Selmân'ı kendinden sayacaktı. **"Selmânü minna, min ehli beyti/ Selmân bizdendir, bizim Ehl-i Beytimizdendir."** [23] diyecekti.

Efendimiz (sas) bu müjdesi ile İranlı Selmân'ı kendi Ehl-i Beyti'nin içerisine dahil etmişti. Artık kıyamete kadar Selmân-ı Fârisî, Selmân-ı Muhammedî diye anılacak ve Ehli Beyt'in manevi mensuplarından biri olacaktı.

Hendekler Kazılırken Gelen Müjde

O hendekler kazılırken bir yere gelindiğinde koca bir taş çıkmıştı sahâbenin önüne... Ne yapmışlardıysa o taşı yerinden edememişlerdi. Meseleyi Efendimiz'e (sas) intikal ettirince sahâbe, Efendimiz (sas) gelmiş; bir rivayete göre Selmân'ın elindeki balyozu almış,[24] o kayaya, o taşa üç kez vurmuştu. Her vuruşta kıvılcımlar semaya çıkmış ve her vuruşta taş biraz kırılmış, en sonunda paramparça olmuştu. Semaya çıkan o kıvılcımlar için Efendimiz (sas) tekbir getirmiş, sahâbe de onun arkasından tekbir getirmişlerdi. Sonra Efendimiz (sas) sormuştu sahâbeye: **"Gördünüz mü o kıvılcımları?"** Gördük demişlerdi. **"Neyin habercisi idi onlar?"** Sahâbe: "Allah ve

[21] Muhammed Hamidullah, *Hz.Peygamber'in (sas) Savaşları*, s.82.
[22] Vâkıdî, *Kitabü'l-Meğâzi*, II, 444, 445; İbn Esîr, *el-Kâmil*, II, 178.
[23] İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 235; İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 94.
[24] Taberî, *Târih*, III, 45.

Resûlü daha iyi bilir!" demişlerdi. Efendimiz (sas) müjdeyi, daha doğrusu, hedefi söylemiş, göstermişti: **"O kıvılcımlar, Hire'nin/Yemen'in, Kisra'nın ve Kayser'in topraklarının ve saraylarının fethinin haberi idi?"**[25] Sahâbe bu hedefi duyar da durur mu? Bu hedefi duyar da duymamazlıktan gelir mi? Bu topraklara sahâbeyi getiren işte Efendimiz'in (sas) bu rüyası, bu gayey-i hayali, bu hülyası idi.

Hendeklerin kazımı bitmiş, Ahzab orduları gelip hendekleri görünce şaşırıp kalmışlardı. O zorlu ve büyük savaş Selmân-ı Fârisî'nin görüşü ile kazanılmış, her daim bu savaş hatırlanınca onun adı da hep hayırla yâd edilmişti. O günden sonra Selmân-ı Fârisî (ra), Resûlullah'ın (sas) yanından hiç ayrılmayacak, tüm savaş ve seferlere katılacak ve vefat edinceye kadar Efendimiz'i (sas) bir gölge gibi takip edecekti.

Halifeler Dönemi'nde

Selmân-ı Fârisî, Hz. Ebû Bekir'in (ra) hilafeti müddetince Medine'de bulunacak, o zorlu günlerde hep halifenin arkasında olması gereken yerde yerini alacaktı.

Hz. Ömer (ra) devrinde fetihler için İslâm ordusu seferlere çıktığında Selmân-ı Fârisî de sıradan bir asker olarak bu seferlere dahil olacaktı. İslâm ordusu İran'ın fethi için harekete geçtiği zaman Selmân-ı Fârisî (ra) de bu orduya katılacaktı. Hatırlanacağı üzere Selmân-ı Fârisî (ra) İran asıllıydı. Bundan dolayı düşman ordusunun durumunu çok iyi biliyordu. Ayrıca Farsların İslâm dinini kabul ederek dalaletten kurtulmalarını şiddetle arzulamaktaydı. Orada Selmân-ı Fârisî yi, kavmini dinine hizmet ettiren bir yiğit olarak görürsünüz.

İranlılar, Kadisiye yenilgisinden sonra Medâin'de toplanmışlardı. Müslümanlar Dicle nehrinin kenarına geldikleri zaman, karşıya geçmek için hiçbir şey bulamadılar. Ordu komutanı Sa'd b. Ebî Vakkas, karşı sahile bir öncü birliği gönderip geçiş güvenliğini sağladıktan sonra, bütün orduya nehri geçme emrini verdi. Ordu, komutanlarının emri gereği topluca, suları ka-

[25] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, XXX, 625; İbn Hişâm, *es-Sîre*, III, 230; Beyhâkî, *Delâil*, III, 417.

barmış bir şekilde akan Dicle nehrine daldı. O anlarda Sa'd b. Ebî Vakkas'ın (ra) yanında Selmân-ı Fârisî (ra) bulunmaktaydı. Hz. Sa'd (ra), dua ediyor ve Allah Teâlâ'nın dostlarına yardım edeceğini, dinini üstün kılacağını ve Allah Teâlâ'ya isyan eden bir topluluğun iyiliğe (İslâm'a) galebe çalamayacağını söylüyordu. Nehrin ortasında oldukça heyecanlı bir halde bulunan Sa'd'a (ra), Selmân-ı Fârisî (ra) şöyle demekteydi: "Korkma Sa'd! Allah seni mahcup etmeyecektir. İslâm dipdiridir. Allah, karaları nasıl Müslümanların emrine vermişse, denizleri de nehirleri de onların emrine verecek güçtedir. Allah'a yemin ederim ki Müslümanlar nehre nasıl akın akın girmişlerse nehirden öylece akın akın çıkacaklardır." Gerçekten Selmân-ı Fârisî'nin(ra) dediği olmuş ve İslâm ordusu hiç kayıp vermeden karşı kıyıya geçmişti. İranlı askerler dehşet içerisinde, onların nehri geçişlerine bakıyorlar ve kendi kendilerine; "Bunlar insan değil, bunlar cindirler. Vallahi bizim savaştığımız bu topluluk cinlerden başkaları değildir." demekteydiler.[26]

İranlı askerler kaçarak Kisra'nın sarayına sığınıp direnmeye devam ettiler. Buraya gönderilen öncü birliğinin komutanı Selmân-ı Fârisî idi. O, surun önüne geldiği zaman, İslâm'ın emrettiği şekilde onlara üç teklifte bulundu: Müslüman olmaları, kendi dinlerinde kalarak cizye vermeleri, bu ikisini kabul etmedikleri takdirde savaşacaklarını...

Selmân-ı Fârisî (ra) onlara şöyle diyordu: "Ben de aslen sizden biriyim. Size acıyor ve yumuşak davranıyorum. Eğer müslüman olursanız bizim kardeşlerimiz olarak aynı haklara sahip olursunuz. Bunu kabul etmez, dininiz de kalmak isterseniz, bize itaat ederek cizye ödersiniz. Bunu da kabul etmezseniz, diğerleri gibi sizinle savaşırız." Selmân-ı Fârisî (ra), meselenin Arapların Acemlere hâkimiyeti meselesi olmadığını onlara anlatabilmek için, "Sizden biri olduğum halde Araplar bana itaat ediyor." diyerek [27] onları ikna etmeye çalışıyordu. Selmân-ı Fârisî (ra) ilk iki şartı kabul etmemeleri üzerine onlara üç gün düşünmeleri için mühlet verdi. Üçüncü gün sarayda bulunan askerler teslim olmayı kabul ettiler ve böylece Kisra'nın muhteşem sarayı Müslümanların eline geçmiş oldu.

[26] Taberî, *Târih*, II, 514.
[27] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, V, 444.

Ordu komutanı Sa'd b. Ebî Vakkas, Medâin'de karargâhını kurmuştu. Ancak buranın havası, İslâm askerlerine iyi gelmemiş, iklim değişikliğinden dolayı yüzlerinin renkleri değişmişti. Bu durumdan haberdar olan Halife Hz.Ömer (ra), Sa'd'a haber göndererek, Müslümanların yaşamalarına uygun bir yer tespit edilmesi için Selmân-ı Fârisî ile Huzeyfe b. Yemân'ı görevlendirmesini istedi. Hz. Ömer, özellikle seçilecek yer ile Medine arasında ulaşım kolaylığını engelleyecek aralarında bir nehrin bulunmamasını özellikle vurguladı. Bölgede araştırmalarda bulunan Selmân-ı Fârisî ve Hz. Huzeyfe, sonunda Kûfe şehrinin yeri üzerinde karar kıldılar ve burun üzerine orada ordugâh inşa edildi. [28]

Medâin Valiliği

Daha sonra Selmân-ı Fârisî, Hz. Ömer tarafından Medâin valiliğine atandı. Birkaç yıl bu görevi yerine getiren Selmân-ı Fârisî akıllara durgunluk veren bir zühd ve adaletle bu valilik görevini yaptı. O günlerde, Selmân-ı Fârisî (ra), son derece mütevazi ve kanaatkar bir hayat yaşamıştır. O, Medâin'de vali bulunduğu ve çoğu devlet memurlarından daha fazla gelire sahip olduğu halde günlük yaşamı, son derece sadeydi. O, köle olduğu zaman nasıl giyinir ve nasıl gezerdiyse Medâin valisi olduğu zaman da aynı hal üzere devam etmişti. Eline geçen parayı tasadduk eder ve kendi emeğiyle ürettiği şeylerden başkasını yemezdi. Onu tanımayan birisinin, onun vali olduğunu anlaması mümkün değildi. Medâin sokaklarında yürürken Suriye tarafından gelen bir tüccar, üzerinde alelade bir aba ile gördüğü Selmân-ı Fârisî'yi çağırarak yüklerini taşımasını istedi. O, hiç tereddüt etmeden yükleri sırtına aldı ve adamla birlikte yürümeye başladı. Onu bu halde görenler, "Bu validir" dediklerinde adam; "Seni tanımıyordum!" diyerek özür diledi. Selmân-ı Fârisî, o adama: "Tanıman şart mıdır? Beni engellesen de ben, eşyalarını evine kadar götüreceğim" diyerek yoluna devam etti. [29]

Bazı kimselerin giyiminden dolayı kendisine dil uzatmaları ve hafife almalarına karşı hiçbir tepki göstermemiştir. Bir defasında iki genç asker

[28] İbn Asâkîr, *Tarihu Dımeşk*, IV, 41.
[29] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 100.

yanından geçerlerken, onu göstererek; "Emiriniz bu mudur?" diyerek gülüyorlardı. Selmân-ı Fârisî'nin (ra) yanındaki adam ona: "Ey Ebû Abdullah! Şunların ne dediğini görüyor musun?" dedi. Selmân-ı Fârisî (ra) ona şöyle dedi: *"Onları bırak! Hayır ve şer bu günden sonradır. Eğer toprak yemeyi becerebilirsen onu ye de iki kişiye dahi olsa emir olmaktan kaçın. Mazlumun ve sıkışık durumdaki kimselerin duasından sakın. Çünkü onların duaları ile Allah Teâlâ arasında perde yoktur."* [30]

Bir müddet sonra kendi isteği ile valilik görevinden ayrıldı, bir daha da ne kadar teklif edildiyse de görev kabul etmedi. Bir gün kendisine soruldu: "Ey Selmân! Seni emirlikten nefret ettiren nedir?" Cevap gerçekten üzerinde tefekkür edilmesi gereken bir cevaptır: *"Emilmesinin tatlılığı, kesilmesinin acılığı!"* [31]

Vefat Yolunda

Selmân-ı Fârisî'nin (ra), son demlerinde onun ziyaretine giden Medâin'in yeni valisi ve yanındaki adamlar, onu ağlarken buldular. Neden ağladığını sorduklarında o şöyle cevap veriyordu: "Resûlullah (sas) bizden bir ahid aldı. Hiçbirimiz onu koruyamadık. O bize şöyle demişti: "Sizin dünyadaki geçimliliğiniz bir yolcunun azığı kadar olsun! Ama ben şimdi böyle bir halde iken ölüyorum!" Sa'd b. Ebî Vakkas, onun bu sözlerini duyunca evindeki eşyalara şöyle bir baktı; hepsi bir bohçanın içine sığacak kadar olan o eşyalardan korkan Selmân'ın haline gıpta etti.[32] Zaten o dünyasını sırtında taşıyan adamdı. Zaten onun dünyalığı bir bohçaya girecek kadardı.

Medâin valisi iken bir gün Medâin'i sel basmıştı. Bütün dünyalıkları bir bohçaya sığan o büyük insan bir taşın üzerine çıkmış, eşyalarını kurtarmak için çırpınan insanlara bakarak: "Yükü az olan kurtuldu" demişti.

Hanımı Bukayre rivayet ediyor: "Vefatına yakın bana verdiği bir güzel bir koku vardı; onu istedi. Getirip o kokuyu verdim; onu güzelce kendine sürdü. Sonra dedi ki: "Bilmiyorum misafirlerim hangi kapıdan girecekler, onun için sen tüm kapıları açık bırak! Gelecek misafirlerim yemek yemezler,

[30] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 100.
[31] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 101.
[32] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 104-105.

ama güzel kokuyu çok severler." Bu sözünden bir şeyler anlamamıştım. Denileni yaptım, kapıları açıp diğer odaya geçtim. Biraz sonra sesini duydum: "Hoş geldiniz" diyordu. Biraz sessizlik olunca içeriye girdim. Ne göreyim odada kimseler yok, Selmân'da ruhunu Rahman'a teslim etmiş..." [33] Gelen kimdi, kimlerdi, kime hoş geldin dedi bilmiyoruz, ama bildiğimiz bir şey var ki insanlar ölüm yolculuğuna en çok sevdikleri ile birlikte çıkarlar, her halde Selmân-ı Fârisî o yola çok sevdiği, bir ömür onu aramak için yollara düştüğü Efendimiz (sas) ile birlikte ve meleklerin refakatinde yürümüştür. Allah kendisine ebeden razı olsun, ona ve onun yolundan yürüyenlere rahmet eylesin. Kabri Irak'ın başkenti Bağdat'a yakın, adı ile anılan kasabadadır, halen ziyaret edilmektedir. [34]

Selmân İbnü'l-İslâm

Selmân-ı Fârisî'nin bereketli hayatı, elbette bizim burada aktardığımız kadar değildir tabi, biz burada ancak o hayatın kısa bir özetini verebildik. Hayatına şöyle toplu bir şekilde bakarsak, Selmân-ı Fârisî'nin Müslüman olduktan sonra, adı Selmân olduktan sonra; Selmân-ı Fârisî isminin dışına beş ayrı şekilde isimlendirildiğini daha görürüz. Nasıl?

1- Selmân İbnü'l-İslâm

2- Selmân-ı Muhammedî

3- Selmânü'l-Hayr [35]

4- Selmânü'l-Hakîm

5- Selmân-ı Pâk

Neden bu ifadeler onun hakkında kullanılmıştır birer cümle ile açıklamaya çalışalım.

- Ona *Selmân İbnü'l-İslâm* dediler; çünkü o kavmini mensubiyetini asla dininin önüne geçirmedi. Birini birine feda etme durumu ortaya çıktığında, hiç çekinmeden neyi varsa İslâm'a feda etti. Bir gün otur-

[33] Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 7/439.
[34] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 105.
[35] İbn Hacer, *el-İsâbe*, I, 748.

muşlar tanışıyorlar. Herkes ailesini, kavmini, kabilesini birazda övünerek söylüyor. Sıra Selmân'a gelince; Selmân; "Ben İbnü'l-İslâm'ım" diyor; İslâm oğlu Selmân'ım diyor. Hz. Ömer bu sözü duyunca o kadar seviniyor ki kendisi de o günden sonra böyle diyor, ne zaman Selmân'ı görse, "Gel İslâm'ın oğlu" diyerek onu taltif ediyordu. [36]

- Ona *Selmân-ı Muhammedî* dediler; çünkü o yoluna baş koyduğu Efendimiz'i (sas) sadece kelimelerle sevmedi. Ona ulaşmak için neyi varsa terk etti. Şam, Musul, Nusaybin, Ammuriye, Vadi'l-Kur'a ve Yesrib'i bu maksatla dolaştı durdu. Hiçbir olumsuzluğa takılmadı, sevdi ve sevgilisinin yolunda oldu. Gerçekten sevdiği için de Beni Haşim'den olmadan, Beni Abdulmuttalib'ten olmadan, Abdullah'ın ve Amine'nin oğlu olmadan, Fatıma'nın ve Ali'nin oğlu olmadan, Hasan'ın ve Hüseyin'in kardeşi olmadan, Ehl-i Beyt'ten oldu; Ehl-i Beyt'in mensubu olarak Selmân-ı Muhammedî oldu.
- Ona *Selmân-ı Hayr* dediler; çünkü o hep el-Hayr olan Allah'ın yolunda oldu. Şer adına ne varsa ona düşman, hayır adına ne varsa ona dost oldu. Hayra götüren yolun yolcusu oldu. Asıl hayır olan ahiret öncelikli yaşadı; dünyasını sırtına aldı; dünyaya meyil etmedi, dünyevileşmedi, hemen elde edilenle tatmin olmadı, hayır yolunda yürüdüğü için Selmân-ı Hayr oldu. Efendimiz (sas) bir gün onun için şöyle diyecekti: **"Selmân, İran'ın (İslâm'da) öne geçenidir!"** [37]
- Ona *Selmânü'l-Hâkim* dediler; çünkü o hâkim bir zattı. Hikmet onun azığı idi. Hz. Ali onun hakkında ne diyordu biliyor musunuz? "Ona evvelkilerin ve sonrakilerin ilmi verilmiştir. Onda bulunan bu ilme ulaşılamaz. O bizim Ehl-i Beytimizdendir. Aranızdaki konumu Lokman-ı Hekim gibidir. İlk ve son kitabı okumuştur. Sonu olmayan bir denizdir." [38] Efendimiz (sas) ise bir gün onun için şöyle diyecekti: **"Selmân ilme doymuştur; o ilimle doludur."** [39]

[36] İbn Asâkir, *Tarihu Dımeşk*, XI, 455.
[37] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 93.
[38] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 97; İbn Esîr, *Usdü'l-Ğâbe*, II, 514.
[39] İbn Sa'd, *Tabakât*, IV, 96.

- Ona *Selmân-ı Pâk* dediler; çünkü o pir-ü pak, tertemizdi. Kirlenmedi, kirletmedi. *Lâ* dedi kirli ne varsa hayatından çıkardı; *İllallah* dedi en pak olanı yüreğinde ve hayatında tesis etti. Bir daha da bunun aksine bir şey yapmadı. Pak olarak yaşadı ve pak olarak da bu dünyadan çekip gitti. Selmân-ı Fârisî'nin, Selmân-ı Pâk oluşunun en büyük delili hiç şüphesiz Efendimiz'in (sas) onun hakkında ve onunla beraber saydığı şu üç isim hakkındaki beyanıdır: **"Allah, bana dört kişiyi sevmemi emretti. Kendisinin de onları sevdiğini bana bizzat bildirdi."** Dediler ki: 'Kimdir onlar Ya Resûlullah! Adlarını bize söyler misin?' Buyurdu ki: **"Ali onlardandır; -Bunu üç kez tekrar etti- diğerleri, Ebû Zer, Mikdâd ve Selmân'dır. Rabbim bunları sevmemi emretti ve kendisinin de onları sevdiğini bana bildirdi."** [40]

Rabbim bizleri muhafaza etsin ve onların yolundan ayırmasın.Kirlettirmesin, pak bir yüz ile huzuruna varmayı hepimize nasip eylesin.

SELMÂN-I FÂRİSÎ'NİN HAYATINDAN MESAJLAR

- Kavmini, kabileni, makamını, mevkiini, şanını, şöhretini, servetini, aileni, dininin önüne geçirme ki Selmân ibnü'l-İslâm olasın, onun gibi İslâm'ın evladı olabilesin.
- Her şeyden; ama her şeyden daha fazla Peygamberini sev ki Ali'nin ve Fatıma'nın evladı olmasan bile, Selmân-ı Muhammedî olasın, onun gibi Ehl-i Beyt'in manevi mensubu olabilesin.
- Attığın her adımı el-Hayr olan Allah adına at ki Selmânü'l-Hayr gibi hayrın yolcusu olasın, hayır yolunda ölebilesin.
- Mü'minin yitiği olan hikmeti, elde etme adına gayret ver ki Selmânü'l-Hakîm gibi ilmi elde edebilesin, ilimle dolabilesin.
- Elde ettiğin güzelliklerin kıymetini çok iyi bil ki pak olarak başladığın yolu, Selmân-ı Pâk gibi, tertemiz bitirebilesin.

[40] Tirmizî, *Menâkıb*, 20.